

Det teologiske Menighetsfakultetet, Det teologisk fakultet – UiO, Praktisk-teologisk seminar, VID vitenskapelige høyskole, NLA Høgskolen og Presteforeningen tilbyr i samarbeid med Bispemøtet:

Reformasjon nå

Luther som utfordring og ressurs for Den norske kirke (5 stp/10 stp)

Kurset vil stimulere til fornyende teologisk samtale i prostiene fram mot reformasjon-markeringen. Ut fra en refleksjon over egen praksis, luthertekster og nye faglige perspektiv utfordres deltakerne til et engasjert arbeid med vår lutherske arv: Hva i den bør konfronteres og kritiseres? Finnes det glemte ressurser? Hva er det ved denne arven som kan utfordre og inspirere morgendagens kirke?

Periode

Høst 2016 – vår 2017

Kort om kurset

Kurset er en breddeatsning rettet mot prester i Den norske kirke. Prostiet utgjør den primære læringsarena. Kurset går over fem dagsamlinger, som hver er berammet til fire timer. I tillegg blir det arrangert to fagdager i bispedømmet/på regionalt nivå. Kurset er et videreutdanningskurs på 5 stp, som enkelt kan utvides til 10 stp for dem som ønsker det. Spesialprester kan delta i prostiet eller i egne studiesamlinger.

Faglige perspektiv

Studiet tar utgangspunkt i sentrale teologiske spørsmål i prestenes praksis og relaterer det til nyere forskning på Luther og reformasjonen. Kurset baseres på bidrag fra flere teologiske disipliner (KH/ST/PT). Utvalgte luthertekster presenteres sammen med nyere teologiske tekster for å utfordre kirkelig praksis som eksempelvis dåp, forkynnelse, sjelesorg, vigsel og gravferd. Det er utarbeidet faglig ressursmaterieell (antologi og nettressurser) innenfor åtte temakretser. Det enkelte prosti velger å arbeide med *fem* av disse.

Tema:

a) Om Gud. Det banebrytende ved reformasjonen er en radikal vilje til å stille spørsmålet om Gud på nye måter: Hvem Gud er, hva Gud gjør, hvordan Gud åpenbarer seg og hvorfor Gud skjuler seg. Kan vi alltid være sikre på å kjenne Gud? Vet vi at Gud er bare god, eller er den

allmektige kilde til alt som skjer, både godt og ondt, glede og lidelse? Disse spørsmålene blir neppe mindre relevante for en reformulering av kirkens tro i dag.

b) Dåp og antropologi. Dåpen sto helt sentralt i Luthers forståelse av troen og kirken. Fallende dåpstall og ny dåpsliturgi aktualiserer nytt arbeid med luthersk dåps – og kirkeforståelse. I arbeidet med denne temakretsen spør vi: Hva frelses vi fra og til? Hvordan bør man forstå dåpen i lys av synet på mennesket, synd/arvesynd og frelse? Hva slags dåpsteologi og ekklesiologi kommer til uttrykk gjennom våre dåpssamtaler og gudstjenester?

c) Viva vox evangelii. For Luther var evangeliet ikke først og fremst noe som skulle undervises og forstås, men noe som skulle forkynnes og høres. Forkynnelsen var muntlig og hadde karakter av å være hendelse og handling. Også Luthers bibeltolkning var preget av en slik tilnærming til ordet og språket. Hvordan bidro Luther til en fornyelse av bibeltolkning og hermeneutikk? Og hvordan kan en luthersk forståelse av det frigjørende evangeliet bidra til utvikling av forkynnelsens innhold og form?

d) Døden og de døde. Reformasjonen introduserte radikalt nye måter å omtale døden og de døde på. Tanken om en mellomtilstand ble avvist. Etter protestantisk syn hadde kirken og de gjenlevende ikke lenger mulighet til å påvirke de avdødes skjebne. I stedet vokste det fram nye former for minnekultur knyttet til de døde. Hva sier Den norske kirkes prester om døden i dag - for eksempel ved begravelser? Hva slags håp forkynner vi? Hvordan omtaler vi de døde? Og hva sier vi om frelse og fortapelse?

e) Spiritualitet og mystikk. Reformasjonen startet med Luthers avlatsteses og oppgjøret om boten. Nyere lutherforskning fremhever at dette oppgjøret må forstås ut fra Luthers nære forbindelse til mystikken. Tanken om rettferdiggjørelse ved tro og ubetinget nåde er preget av den mystiske tradisjon. Oppgjøret om boten inneholder krasse angrep på paven, men den fromhet det springer ut av har et betydelig økumenisk potensiale. Den er innvevd i en kroppslig fromhet uttrykt gjennom bønn, sang og sakramenter. Hvordan kan denne tradisjonen være i dialog med vår tids interesse for ignatiansk fromhet, Taizé, moderne lovsang og pilegrimstradisjon?

f) Luther og «de andre». Luthers jødeskrifter har i liten grad vært hentet frem i norsk sammenheng. Hans angrep på jødene og dets virkningshistorie fremstår som det kanskje mørkeste kapitlet i hans forfatterskap. Mange av hans skrifter har også tydelig brodd mot "tyrkerne og deres lære". Denne delen av luthersk tradisjon krever religionsteologisk refleksjon. Hvordan utfordrer disse tekstene vårt forhold til vår egen tradisjon? Hvordan kan en kritikk av Luther og tradisjonen etter ham kaste lys over vårt forhold til «de andre»?

g) Familie, kjønn og samliv: Luthers reformasjon endret synet på kjønn og familieliv. Klostersvesenet og sølibatet ble avvist og det verdslige kall oppvurdert. Ekteskapet gikk fra å være et sakrament til å være en verdslig ordning gitt ved skapelsen. Disse endringene har brakt med seg en ambivalent arv: Oppvurderingen av kallet til ekteskap og familieliv kom sammen med snevrere kjønnsroller. Hvordan forholder vi oss til denne arven i dag? Hvilke

teologiske ressurser og utfordringer finner vi i Luthers tenkning om kjønn, seksualitet og familieliv?

h) Reformasjonen og sosial endring: Tidlig i reformasjonen lå det an til allianser mellom Luther og ulike politiske aktører som ønsket omfattende sosiale endringer og mer sosial rettferdighet. Flere av disse alliansene gikk i oppløsning med Bondekrigen. Luthersk kristendom ble knyttet stadig tettere til fyrstemakten, og fikk mer og mer ord på seg for å være en religionsform som politisk sett legitimerer status quo. Hvordan forholder vi oss til denne tvetydige arven i dag? På hvilken måte kan kirken forholde seg til spørsmål om sosial rettferdighet i vår tid? Er toregimentslæren fortsatt en nyttig tankemodell i denne sammenhengen?

Til hvert av temaene er det utarbeidet et fire timers selvstyrt pedagogisk studieopplegg bestående av videoforelesninger, kollokvier, skriftlige arbeider (praksisnotat) og erfaringsutveksling. Det utarbeides en antologi til kurset. Antologien vil belyse kursets temaer med utgangspunkt i nyere forskning. Hver temabolk, som skissert over, vil bestå av en innledning, utdrag av luthertekster, og to til tre nyere teologiske tekster/tekstutdrag som belyser, perspektiverer eller problematiserer lutherteksten og det aktuelle temaet.

Hva lærer du?

Kurset gir kunnskap om sentrale tema i Luthers teologi og forståelse for de aktuelle forskningshorisontene knyttet til dem. Deltakerne vil lære å arbeide selvstendig med problemstillingene i tekstene og kunne reflektere over disse med utgangspunkt i egen praksis. Kurset vil gi økt individuell og gruppebasert ferdighet til å knytte forskning til praksis. Kurset vil med dette gi økt fortrolighet med de teologiske ressurser den reformatoriske arv representerer.

Gjennomføring

Kursoppstart finner sted i det lokale prostiet i august/september 2016. Studiesamlingene ledes av prost, eventuelt av en eller flere i kollegiet som utpekes som kurskoordinatorer av prost. Det er viktig at kurset disponerer lokaler med lyd- og nettilgang (til faglige videointroduksjoner på nett) og gode grupperom. I forkant av kursstart vil det bli gitt en innføring i hvordan de enkelte samlingene skal gjennomføres. Denne innføringen vil finne sted på prostemøte (eller tilsvarende). Det er avgjørende at hvert prosti har en eller flere representanter på dette møtet. På denne innføringssamlingen vil fagpersoner fra lærestedene presentere det faglige opplegget samt dele ut undervisningsmaterieill.

Foruten prostisamlingene består kurset av to fagdager som ledes av fagpersoner fra lærestedene. Hensikten er at disse skal ramme inn kurset som helhet (som en supplerende fagdag i for- og etterkant av prostisamlingene). Det faglige opplegget for disse dagene vil bli utviklet i samråd mellom lærested/biskop eller prost. Det er ønskelig å knytte fagdagene til

felles samlinger i bispedømmet, eventuelt at to til tre prostier sammen arrangerer regionale fagdager.

Arbeidskrav og vurdering

For å gjennomføre kurset med fem studiepoeng, må kursdeltakeren ha:

- a) Deltagelse på 75 % av studiesamlingene
- b) Få godkjent to praksisnotat (1000-1200 ord)
- c) Skrive en bokrapport på (1500 ord)
- d) Alle leser ca. 350 sider litteratur i løpet av kursperioden (antologien)

De som vil ta kurset med 10 studiepoeng må i tillegg få godkjent et faglig veiledet teologisk essay, eventuelt en prosjektoppgave (2000 ord), samt lese ca. 300 sider fritt valgt litteratur (avtales i samråd med faglig ansvarlig ved lærestedet). Tema for teologisk essay må godkjennes av faglig ansvarlig. Kursdeltakere som velger prosjektoppgave skriver en tekstgjennomgang, temarefleksjon og prekenkisse/-manus til en av de fire temasøndagene som Kirkerådet har fastsatt høsten 2017. Tema for disse reformasjonssøndagene er: «Nåden alene»/«Skaperverket er ikke til salgs»/»Frelsen er ikke til salgs»/»Mennesket er ikke til salgs».

Emnet vurderes til bestått/ikke bestått og kan inngå i erfaringsbasert master i praktisk teologi. Innleveringsfrist for oppgavene avtales med det aktuelle lærestedet. Vi gjør oppmerksom på at alle kursdeltakerne må gjennomføre pkt a, b og d uavhengig om man ønsker å levere arbeidene til vurdering for å oppnå studiepoeng.

Permisjon og økonomi

Emnet forutsetter en til to ukers arbeidsinnsats i tillegg til studiesamlingene. Prost og lokallagsleder må bli enige om hvordan permisjonsdager tas ut. Det kan legges til grunn at prostilagssamlingene, og noe forarbeid og etterarbeid til disse, gjøres innen ordinær arbeidstid. Den som ønsker å ta kurset med 10 stp må beregne ekstra tid til arbeid med essay/prosjektoppgave.

Kursavgift kr 1800,- per deltaker (uavhengig av antall studiepoeng). Dette inkluderer semesteravgift og innkjøp av antologi. Arbeidsgiver må beregne kostnader til utgifter til samlinger i prostiet, samt gjennomføring av felles fagdager på regionalt plan i bispedømmet.

Søknad

For bispedømmer som legger opp til at alle sine ansatte prester skal delta i kurset, leveres kollektiv påmelding med henvendelse til bispemøtets sekretariat innen 10. februar 2016 (bispemotet@kirken.no).

For enkeltprosti skjer påmelding ved at prosten søker deltakelse for sitt prosti gjennom Kompetansekartet til ordinær søknadsfrist 15. mars 2016. Det er prost som har ansvar for å søke om deltakelse på kurset på vegne av kollegafellesskapet.

Ansvarsfordeling i kursperioden

Når Bispemøtet har oversikt over antall deltakende prosti, legger Styringsgruppen for kurset, bestående av representanter fra de faglige bidragsyterne (Det teologiske Menighetsfakultetet, Teologisk fakultet – Universitetet i Oslo, Praktisk-teologisk seminar, VID vitenskapelige høgskole, NLA Høgskolen), til rette for intern fordeling. Det enkelte prosti søker ikke om å ta kurset ved en bestemt institusjon. Styringsgruppen fordeler prostiene ut fra ressurser og kapasitet. Dette innebærer at det i driftsfasen er et lærested som har ansvar for å følge opp det enkelte prosti. Dette sikrer administrativ, faglig og økonomisk ryddighet. Studiepoeng vil bli avlagt ved vedkommende institusjon.

Studiepoeng

Det er av stor betydning at så mange som mulig av kursdeltakerne er innstilt på å gjennomføre kurset med studiepoeng siden det er studiepoengrefusjon som dekker de teologiske lærestedenes undervisnings- og veiledningskostnader.

Informasjon

For nærmere informasjon om kurset, kontakt Bispemøtet v/Inge Westly iw834@kirken.no

Faglige kontaktpersoner ved fakultet/lærested:

Hallvard Olavson Mosdøl (MF) hmosdol@mf.no

Brynjulv Norheim (TF/PTS) brynjulv.norheim@tf.uio.no

Kristin Fjelde Tjelle (VID) kristin.fjelde.tjelle@mhs.no

Bård Eirik Hallesby Norheim (NLA) bard.norheim@nla.no